

Uczyć lepiej

ODN

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli
w Poznaniu

ISSN 1641-5825

Czasopismo oświatowe

Nr 1-2017/2018

Ilustracja: Sylwia Pragłowska

- **W numerze:**
Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla przedszkoli i szkół podstawowych.

PRENUMERATA

Promujemy
innowacje w edukacji
nowości wydawnicze
przykłady dobrych praktyk

„Uczyć lepiej” w każdym pokoju nauczycielskim
i na Twoim biurku – **zaprenumeruj już dziś!**

zamów prenumeratę:

prenumerata@odnpoznan.pl

(prześlij dane adresowe)

wpłać 25 zł*

do 31 października 2017

na konto: Bank Zachodni WBK,

86 1500 1621 1216 2005 9460 0000

otrzymasz 5 kolejnych numerów**

* 25 zł to koszt wysyłki

** czasopismo jest bezpłatne

Od redakcji

Szanowni Państwo, rozpoczęcie roku szkolnego 2017/18 już za nami. Nowy ustrój szkolny i nowa podstawa programowa to dwie największe zmiany, jakich dzisiaj doświadczamy. Wychodząc im naprzeciw, bieżący numer w całości poświęciliśmy zasygnalizowaniu, co zostało zaktualizowane, co ewoluowało lub pojawiło się po raz pierwszy w systemie edukacji.

Wśród Autorów znajdują Państwo koordynatorów zespołów pracujących nad zmianami programowymi oraz konsultantów z naszego Ośrodka, którzy w okresie od kwietnia do czerwca przeszkolili ponad sześć tysięcy nauczycieli i dyrektorów szkół. Głosy uczestników ukierunkowały zawartość merytoryczną prezentowanych tekstów.

Zmianą, którą zapewne zauważyliście Państwo, biorąc do ręki czasopismo, jest jego nowa szata graficzna. Na podstawie wniosków z przeprowadzonej wśród naszych Czytelników ankiety zaprojektowaliśmy nową formę. Mamy nadzieję, że atrakcyjną i przyjazną w odbiorze.

Życząc dobrego nowego roku szkolnego, zapraszam w imieniu Autorów do lektury i zachęcam do dzielenia się własnymi doświadczeniami zawodowymi na łamach odświeżonego „Uczyć lepiej”.

Ewa Superczyńska

Podstawa programowa
kształcenia ogólnego
dla przedszkoli i szkół
podstawowych
z komentarzami

ORE OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

www.ore.edu.pl/ppko

**Uczyć
lepiej**

Adres redakcji

ul. Górecka 1 60-201 Poznań
tel. 061 858 47 00, fax 061 852 33 29
e-mail:
uczycylepiej@odnpoznan.pl
<http://www.odnpoznan.pl>

Konto

KB S.A.III O/Poznań
86 1500 1621 1216 2005 9460 0000

Redakcja

Redaktor naczelny
Ewa Superczyńska
Sekretarz redakcji
Joanna Marchewka
Zespół redakcyjny:
Tadeusz Nowik
Dorota Mursztyn-Gorgoń

Reklamy i ogłoszenia

- różne warianty
- konkurencyjne ceny
- szeroki krąg odbiorców
- związanych z oświatą

Kontakt:

Joanna Marchewka
(tel. 061 858 4764)
joanna.marchewka@odnpoznan.pl

Korekta

Krystyna Klimontowicz

Autorzy tekstów

Maciej Borodzik
Michał Bronikowski
Roman Dwulit
Dorota Dziamska
Ewa Górczak
Alina Płaziak-Janiszewska
Wioletta Kozak
Jolanta Liskowska
Anna Mieszala
Teresa Bilkiewicz-Siemńska
Marcin Słomiński
Justyna Szychowiak
Renata Toboła
Gabriela Wojciechowska

Projekt graficzny czasopisma

Mateusz Leszkowicz

Fotoedycja

Klaudia Karpeta

Projekt okładki

Sylvia Pragłowska (okładka)

Druk

Zakład Poligraficzny
A. Frąckowiak
www.afdruk.pl

SPIS TREŚCI

- 2** **Język polski**
Kompetencje retoryczne w nowej podstawie programowej
- 4** **Matematyka**
Matematyka w ośmioletniej szkole podstawowej
- 6** **Kształcenie myślenia matematycznego**
- 8** **Matematyka w nowej podstawie programowej**
- 7** **Przedmioty artystyczne**
Tworzyć, eksperymentować, doświadczać
- 9** **Edukacja wczesnoszkolna**
Edukacja wczesnoszkolna
- 11** **Języki obce**
Założenia dydaktyki języka obcego nowożytnego
- 13** **Przedmioty przyrodnicze**
Przyroda i biologia bliżej rodzimego środowiska naturalnego
- 14** **Etyka**
Etyka bez rewolucji
- 15** **Informatyka**
Rozwiązywanie problemów z wykorzystaniem komputera
- 17** **Wychowanie**
Wychowanie fizyczne w nowej odsłonie
- 19** **Wychowanie i profilaktyka**
- 20** **Informatyka**
Projekt edukacyjny w Bramie Poznań

Kompetencje retoryczne

w nowej podstawie programowej

Autorzy podstawy programowej brali pod uwagę wyniki badań jakości edukacji, nie tylko polonistycznej, głosy w dyskursie akademickim i postulaty w nich zawarte oraz wyniki egzaminów zewnętrznych na wszystkich poziomach kształcenia.

dr Wioletta Kozak

kierownik Wydziału Egzaminu Maturalnego Centralnej Komisji Egzaminacyjnej; współautorka podstawy programowej z języka polskiego w szkole podstawowej i ponadpodstawowej; autorka kilkudziesięciu publikacji z zakresu dydaktyki, metodyki języka polskiego, ewaluacji

Nowa podstawa programowa wychodzi naprzeciw zdiagnozowanym problemom edukacji polonistycznej i opiera się na czterech fundamentalnych zasadach, tj.:

1. Wybór tekstów literackich stanowiących punkt wyjścia do refleksji, prowadzących ucznia do zintegrowanego rozwoju oraz zakorzenienia w tradycji i kulturze narodowej, a także w wartościach.
2. Funkcjonalne podejście do nauki o języku oraz integralne traktowanie zagadnień języka i komunikacji, literatury i kultury w wyniku postrzegania języka nie tylko jako narzędzia komunikacji, ale najważniejszego składnika kultury.
3. Systemowe wprowadzenie **elementów retoryki** w rozumieniu **oratorsko-komunikacyjnym** (nastawionym na sztukę rozmowy oraz dialog obejmujący naukę słuchania, zadawania pytań, rzeczowego formułowania i odpierania argumentów itp.) oraz **retoryczno-kompozycyjnym** (polegającym na nauczaniu wyrażania i interpretowania komunikatów w sposób zrozumiały, uporządkowany, rzeczowy oraz poprawny językowo).
4. Wyeksponowanie samokształcenia uczniów jako umiejętności samodzielnego organizowania sobie warsztatu pracy (docierania do informacji, selekcji, syntezy oraz wartościowania) rzetelnego korzystania ze źródeł wiedzy z szacunkiem dla cudzej własności intelektualnej.

Zapisy podstawy programowej szkoły podstawowej w zakresie elementów retoryki odnoszą się do kluczowych dla retoryki pojęć:

- argument, teza, hipoteza, odróżnianie argumentu od przykładu;
- wnioskowanie;
- polemika;
- budowa wypowiedzi: akapit i jego funkcja, rytm akapitowy;
- środki retoryczne.

Poniżej krótkie wyjaśnienie niektórych z przytoczonych pojęć.

Akapit – wyodrębniony graficznie fragment tekstu wyrażający – zazwyczaj – jedną myśl i składający się z powiązanych ze sobą zdań. Tak rozumiany akapit stanowi zasadniczą jednostkę treściową tekstu. Akapity w tekście pełnią różne funkcje, uczeń szkoły podstawowej powinien rozumieć cztery ich rodzaje:

Akapity analityczne – wprowadzają nową myśl, wypowiedzenie tematowe, zawierające stwierdzenie ogólne, które nadaje porządkujący sens bardziej szczegółowym treściom rozwijanym w kolejnych zdaniach.

Akapity syntetyczne – wypowiedzenie tematowe zamieszczone jest na końcu, pełni wówczas rolę wniosku, którego przesłanki zawarte są w rozwinięciu, lub puenty, efektownie zamykającej wywód.

Akapity łącznikowe – nie zawierają nowych myśli, ponieważ służą do spajania większych części tekstu. Mogą również podsumowywać jakieś fragmenty rozważań bądź stanowić wprowadzenie do fragmentów po nich następujących. Są zazwyczaj krótsze od akapitów, które je otaczają.

Akapity synonimiczne także nie zawierają nowych myśli, bo mają na celu sparafrazowanie, przekazanie innymi słowami myśli znajdującej się w akapicie poprzedzającym.

Popatrzmy na fragment tekstu Melchiora Wańkowicza:

{1} „Kruszyłem kopię o dokumentację, tzn. pracowite przestudiowanie literatury i pracowite pozbieranie relacji. Jednak dla reportera informacje i dokumenty to jeden tylko dopływ tworzywa, pomocniczy, jak pomocniczym tylko były dla mnie wieczory w archiwum – armii amerykańskiej, gdy cały dzień poświęcałem dopływowi z bezpośredniej osobistej obserwacji. Podrzucając czarny czub, młody sierżant opowiadał mi, jak dowodził dzień w dzień pocztę ostrzeliwaną miłą drogi. A wieczorem wyszukiwałem szkic tej „made mile” (zwarowanej mili), liczbę ofiar, które na niej padły. [...] Miałem tu więc relację i dokumentację, ale nie miałem trzeciego ważnego składnika – doznania własnego. Otrzymałem je dopiero znalazłszy się na 593 pod obstrzałem, w czasie naszego natarcia.

{2} Dlatego – należy być, gdzie coś się

dzieje. Należy – doznać.

{3} Dlatego należy się ruszać.”

Melchior Wańkowicz, *O reportażu*, „Odra” 1970/7.

Pierwszy – długi akapit – to akapit analityczny, który ukazuje warsztat pracy reportażysty, drugi i trzeci akapit, odpowiednio dwu i jednozdaniowy – mają charakter akapitu synonimicznego, nie wprowadzają nowej myśli, ale wydobywają to, co najważniejsze, niejako przesłanie rozbudowanego akapitu poprzedzającego.

Każda wypowiedź pisemna powinna mieć swój rytm, dynamikę, polegające m.in. na przeplataniu akapitów dłuższych i krótszych (zabieg ten nazywany jest **rytmem akapitowym**). W akapitach krótkich warto zamieszczać najistotniejsze spostrzeżenia, podsumowania, główną kwestię zespołu ponadakapitowego, stwierdzenia, które mają zapaść w pamięć czytelników¹.

Argumentować to znaczy **uzasadniać słuszność postawionej tezy**, wspierać ją argumentami (dowodami). Argument to fakt lub okoliczność przytaczana w komunikacie celem potwierdzenia lub obalenia tezy.

Argumenty dzielimy na:

- logiczne – oparte na indukcji, dedukcji i analogiach;
- emocjonalne – odwołujące się do uczuć, ambicji, wiary słuchaczy;
- rzeczowe – będące konkretnymi faktami, danymi itp.;

- inne: oparte na doświadczeniu, powszechnej opinii lub wiedzy; autorytetach.

Teoria retoryki posiada pięć etapów kształtowania tekstu: *inventio* (obejmuje sposoby wynajdywania i opracowania tematu), *dispositio* (obejmuje sposoby porządkowania argumentów i wyboru kompozycji całości mowy), *elocutio* (obejmuje sztukę „przekładania” myśli na słowa), *memoria* (sztukę zapamiętywania przygotowanego tekstu), *actio* (sposób jego wygłoszenia).

Poniżej (w tabeli) przykładowy sposób przygotowywania tekstu pisanego lub mówionego.²

Dzięki wprowadzeniu elementów retoryki do podstawy programowej z języka polskiego uczeń ma możliwość nabyć umiejętności takiego tworzenia własnego tekstu, który będzie posiadać określony jasno cel wypowiedzi, określoną konstrukcję argumentacyjną, przemyślaną formę w zakresie użytych konstrukcji składniowych oraz dobranych tropów i figur. Co bardzo istotne – ta głęboko przemyślana wypowiedź będzie dostosowana do sytuacji komunikacyjnej.

¹ Jolanta Maćkiewicz, *Jak dobrze pisać. Od myśli do tekstu*, Warszawa 2010.

² Za: J.Z. Lichański, *Retoryka: przedmiot i metody*, 2017, skrypt.

ZASADY RETORYKI	TEKST
<p>Zakres inventio Musimy precyzyjnie określić temat, zebrać materiał, zastanowić się, jakich argumentów użyjemy, aby przekonać słuchaczy. Powinniśmy precyzyjnie określić: kto, do kogo, gdzie i po co mówić; jaki CEL ma spełnić nasz tekst.</p>	<p>Chcemy zachęcić klasę, żebyśmy poszli do kina na <i>Władcę Pierścieni</i> w reż. P. Jacksona. Zbierzemy fotosy, plakaty, informacje nt. filmu. Zastanowimy się, jak przekonamy nauczycieli? Jak przekonać tych, którzy woleliby np. pójść na <i>Amelię</i>. Musimy zastosować DWA typy argumentów: nauczyciele [argumenty racjonalne], uczniowie [zapewne argumenty emocjonalne].</p>
<p>Zakres dispositio Musimy określić porządek naszego tekstu [od czego zaczniemy, jak przedstawimy dowód naszej tezy, co powiemy w zakończeniu] oraz uporządkować argumenty. Przygotowujemy schemat mowy/tekstu [wstęp, opowiadanie, argumentacja (dowodzenie, zbijanie tez przeciwnych), epilog]. Pamiętamy, że różni odbiorcy wymagają różnych typów argumentów.</p>	<p>Opracowujemy plan mowy/tekstu. Od czego zaczniemy i jaka będzie główna linia argumentacji? Określamy też naszą tezę końcową. Musimy zastanowić się jak, kiedy i ile materiału ilustracyjnego wykorzystamy. Musimy znaleźć sposób, jak przekonać klasę, że lepiej pójść na <i>Władcę</i> niż na <i>Amelię</i>.</p>
<p>Zakres elocutio Dobieramy odpowiednią formę słowną, aby słownictwo i budowa zdań najtrafniej przedstawiały naszą myśl. Musimy określić, jak słownie rozwiążemy problem <i>captatio benevolentiae</i> (pozyskiwanie życzliwości odbiorców).</p>	<p>Przystępujemy do „ubrania” naszego wystąpienia w słowa. Musimy zdecydować, czy będziemy mówić bardziej od siebie [przewaga form osobowych], czy bezosobowo. Przy pomocy jakich zwrotów będziemy mówić o materiale do oglądania. Tekst musimy zapisać; najlepiej z podziałem na części, na osobnych, ponumerowanych kartkach. Wyraźnie!</p>
<p>Zakres memorial Kiedy już mamy tekst napisany, powinniśmy zdecydować, czy go będziemy mówić, czy czytać.</p>	<p>Powinniśmy nauczyć się tekstu na pamięć [tekst napisany może być tylko pomocniczy]. Jeśli będziemy go czytać, to musimy wielokrotnie przeciwyczyć głośną lekturę.</p>
<p>Zakres actio Musimy nauczyć się, jak podkreślić te fragmenty, które mają, naszym zdaniem, największe znaczenie.</p>	<p>Musimy zdecydować, czy przedstawiać tekst będzie jedna osoba, czy może więcej. Całość wystąpienia powinna być wyreżyserowana.</p>

Matematyka

w ośmioletniej szkole podstawowej

Nowa podstawa programowa powstała w oparciu o dokument dotychczas obowiązujący w szkole podstawowej i gimnazjum. Treści nauczania w klasach IV–VI zostały zachowane, zaś treści w klasach VII–VIII są ułożone na podstawie zapisów dotyczących gimnazjum.

**dr hab.
Maciej Borodzik**

adiunkt na Wydziale
Matematyki, Informatyki
i Mechaniki Uniwersytetu
Warszawskiego, stypendysta
Fundacji Nauki Polskiej oraz
Fulbrighta, autor ponad 30 prac
naukowych z niskowymiarowej
topologii, koordynator Zespołu
ds. podstawy programowej
z matematyki 2016/17

Na układ treści w nowej podstawie programowej istotny wpływ miał tryb jej wprowadzania. Aby zachować ciągłość nauczania, nie wprowadzono istotnych zmian w klasach IV–VI, nawet jeśli nauczyciel ma do dyspozycji jeden semestr więcej (dzięki usunięciu sprawdzianu w klasie VI). Zyskanie czasu przy zachowaniu tych samych treści pozwoli na bardziej pogłębione nauczanie. Okazuje się, że trudności uczniów

gimnazjów i liceów z matematyką często biorą się z braku wyćwiczonej sprawności rachunkowej. Uczeń, który w szóstej klasie nie potrafi pomnożyć pisemnie dwóch liczb dwucyfrowych, nie nauczy się później mnożenia sum algebraicznych. Uczeń, który nie potrafi dodać dwóch ułamków, nie poradzi sobie z wyrażeniami wymiernymi. Uczeń, który nie potrafi dodać dwóch prostych sum algebraicznych, nie

**Na dodaną
w podstawie
programowej
kombinatorykę
można patrzeć jak
na dział, który może
uczyć operowania
konkretnymi
obiektami
matematycznymi.
Kombinatoryka
wymaga bardzo
niewiele wiedzy
wstępnej, dlatego
daje szansę
uczniom, którzy
zrazili się wcześniej
do matematyki.
Jest przy tym
działem matematyki
o coraz szerszych
zastosowaniach.**

rozwiąże zadania, w którym trzeba operować wyrażeniami algebraicznymi, aby wyznaczyć np. zależność jednego kąta od drugiego. Wspomniane umiejętności kształtowane są w klasach IV–VI. Choć często uważa się je za niepraktyczne życiowo, warto podkreślić, że szeroko rozumiana sprawność rachunkowa jest fundamentalna, jeśli chodzi o dalszy rozwój umiejętności matematycznych.

Likwidacja sprawdzianu

Rozwiązanie to spowodowało pewną lukę w nauczaniu matematyki klas szóstych, idących według starej podstawy: wielu nauczycieli bowiem rozplanowało realizację podstawy programowej w klasach IV–VI tak, aby zakończyć ją pod koniec pierwszego semestru klasy szóstej, a pozostałą część roku przeznaczyć na przygotowanie do egzaminu. Pojawia się pytanie, co robić w drugim semestrze klasy szóstej? Jakkolwiek odpowiedź leży poza kompetencjami zespołu piszącego podstawę programową, zespół sugeruje raczej pogłębienie treści nauczania i sięganie do trudniejszych, ciekawszych zadań (choćby z konkursów), niż wprowadzanie treści z klasy siódmej. Można również realizować treści, które stanowią różnicę pomiędzy nową podstawą programową w klasach IV–VI a starą podstawą. Treści te są *explicite* wymienione w warunkach realizacji nowej podstawy.

Wymagania programowe w klasach VII–VIII

Określono je, biorąc za punkt wyjścia podstawę obowiązującą w gimnazjum. Należało ją okroić mniej więcej o 40%, gdyż odliczając ostatni semestr etapu nauczania, który jest poświęcony powtórzeniu i przygotowaniu do sprawdzianu końcowego, w gimnazjum nauczyciel miał do dyspozycji pięć semestrów, a w klasach VII–VIII jedynie trzy, przy niezmięnionej siatce godzinowej. Przy decydowaniu, co należy pozostawić w szkole podstawowej, kierowano się w znacznym stopniu zasadą, że materiał wymagający większej dojrzałości matematycznej,

należy przenieść do szkół ponadpodstawowych. W szczególności przeniesiono treści zwykle nauczane w klasie trzeciej gimnazjum. Wyjątek zrobiono dla nauki dowodzenia, która powinna rozpoczynać się w klasach VII–VIII, najlepiej już w klasie siódmej, aby mogła przynieść spodziewane efekty w szkole ponadpodstawowej. Dowodzenie matematyczne jest jedną z ważniejszych umiejętności, jakie powinien osiągnąć uczeń. Wymaga wielokrotnego ćwiczenia na różnych poziomach. Wiele zadań na dowodzenie wymaga przeprowadzenia krótkiego rachunku na wyrażeniach algebraicznych. Dlatego też umiejętność tworzenia wyrażań algebraicznych i operowania nimi powinna być ugruntowana przed rozpoczęciem nauczania dowodzenia.

W podstawie programowej dokonano próby zmiany podejścia do nauczania statystyki. Praca na rzeczywistych danych może uczynić statystykę bardziej interesującą dla uczniów i ściślej powiązaną z problemami życia codziennego.

Na dodaną w podstawie programowej kombinatorykę można patrzeć jak na dział, który może uczyć operowania konkretnymi obiektami matematycznymi. Kombinatoryka wymaga bardzo niewiele wiedzy wstępnej, dlatego daje szansę uczniom, którzy zrazili się wcześniej do matematyki. Jest przy tym działem matematyki o coraz szerszych zastosowaniach.

Mamy nadzieję, że Państwo z satysfakcją będą realizować treści nauczania podstawy programowej z matematyki, a uczniowie zaciekawieni przedmiotem odkryją jego piękno i harmonię.

Kształcenie

myślenia matematycznego

Do głównych zadań szkoły podstawowej należy rozwijanie umiejętności sprawnego wykorzystywania narzędzi matematyki w życiu codziennym oraz kształcenie myślenia matematycznego.

Renata Tobała

konsultantka ds. nauczania matematyki, ODN w Poznaniu; członkini Stowarzyszenia Nauczycieli Matematyki oraz Towarzystwa Diagnostyki Edukacyjnej

Preambuła podstawy programowej podkreśla kluczowe znaczenie matematyki dla wszechstronnego rozwoju ucznia. Nauczyciele matematyki powinni dążyć do wszelkich starań, by wzmacniać u uczniów pozytywne myślenie o matematyce, wskazywać możliwości wykorzystania wiedzy i umiejętności matematycznych w różnych obszarach działalności człowieka.

Autorzy podstawy programowej nauczania matematyki dla ośmioletniej szkoły podstawowej postawili sobie dwa cele nadrzędne: dostosowanie istniejącej podstawy do nowego ustroju szkolnego oraz dobór treści nauczania do odpowiedniego etapu rozwoju ucznia.

Według teorii Jeana Piageta (*Studia z psychologii dziecka*) w okresie między 7. a 15. rokiem życia wyróżnić można dwa etapy rozwoju dziecka: etap operacyjny konkretny i etap operacyjny formalny. Celem nauki matematyki jest wyrobienie intuicji matematycznych właściwych danemu wiekowi. Według H. Siwek (*Dydaktyka matematyki*) rozwój myślenia zaczyna się od czynności konkretnych, od działania w rzeczywistości materialnej, a następnie proces interioryzacji prowadzi do myślenia operacjami abstrakcyjnymi.

Etap operacyjny konkretny

Przypada na lata życia 7–11. W tym okresie większość uczniów nie rozumie ścisłych definicji abstrakcyjnych, nie jest w stanie przeprowadzać abstrakcyjnych rozumowań i posługiwać się precyzyjnym językiem matematycznym. Jest to czas, w którym uczeń poznaje matematykę

na konkretnych przykładach, uczy się wnioskować, rozpatrując konkretne obiekty i sytuacje. Należy unikać wprowadzania pojęć abstrakcyjnych, omawiane pojęcia i terminy powinny być powiązane z obiektami i zjawiskami występującymi w otaczającym świecie. Autorzy podstawy podkreślają konieczność stwarzania uczniom wielu okazji do pracy na przykładach, zabawy różnymi figurami, eksperymentowania z liczbami, rozwiązywania zagadek logicznych. Na etapie myślenia konkretnego należy położyć również nacisk na rozwijanie u uczniów umiejętności rachunkowej, umożliwiającej rozwiązywanie problemów na lekcjach różnych przedmiotów. Samodzielne wykonywanie obliczeń w pamięci oraz pisemnie, szacowanie wyników jest niezwykle przydatne w życiu codziennym. Zaleca się ostrożność przy wymaganiami od ucznia na tym etapie używania ścisłego języka matematycznego, natomiast cały czas należy dbać o precyzyjny sposób formułowania wypowiedzi.

Etap operacyjny formalny

Przypada na lata życia 11–15, a rozpoczyna się u większości dzieci w klasie VI. Jest to rozwój myślenia abstrakcyjnego. Dopiero w tym wieku uczeń potrafi zrozumieć pojęcia abstrakcyjne, przyswoić sobie ich definicje i na bazie tych pojęć przeprowadzać proste rozumowania. W tym okresie należy stwarzać uczniom okazje do rozwoju umiejętności wnioskowania w sytuacjach nietypowych i złożonych oraz do samodzielnego przeprowadzania bardziej abstrakcyjnych rozumowań. Uczeń powinien

sobie uświadomić, czym jest dowód matematyczny oraz stopniowo wdrażać się do samodzielnego przeprowadzania dowodów w prostych sytuacjach. W dalszych etapach kształcenia pojawiają się jeszcze bardziej złożone rozumowania i bardziej skomplikowane dowody matematyczne. Na tym etapie można już wymagać od ucznia formułowania wypowiedzi w języku ściśle matematycznym.

Istotne zmiany programowe

Zarówno w poprzedniej, jak i obecnej podstawie programowej dokonano podziału treści nauczania matematyki zgodnie z etapami rozwoju dziecka. Podstawa programowa dla klas IV-VI zawiera treści nauczania dostosowane do ucznia na etapie operacyjnym konkretnym, natomiast podstawa dla klas VII-VIII – treści dostosowane do możliwości ucznia na etapie operacyjnym formalnym. Autorzy podstawy wyjaśniają, że w klasach IV-VI rozszerzony został zakres niektórych treści nauczania w stosunku do istniejącej podstawy głównie ze względu na likwidację egzaminu po klasie VI – do wykorzystania zostaje około 40 godzin. W przypadku zrealizowania wszystkich treści nauczania w krótszym czasie zaleca się pozostały czas wykorzystać na „pogłębianie rozumienia treści podstawy programowej” zamiast wykraczać poza podstawę. Można proponować uczniom zagadnienia trudniejsze, problemowe wymagające bardziej złożonego rozumowania.

W klasach VII-VIII podstawa programowa musiała zostać zredukowana w stosunku do podstawy programowej gimnazjum ze względu na mniejszą liczbę godzin. Autorzy wyjaśniają, że podejmując decyzję, które treści pozostawić, a które usunąć lub przesunąć do szkoły ponadpodstawowej, brano pod uwagę następujące przesłanki: „tam, gdzie to możliwe, wybierano treści nauczania stymulujące rozwój myślenia matematycznego u uczniów, pomijając te działy, których realizacja często sprowadza się do powtarzania prostych, wyuczonych algorytmów, natomiast „przesunięto do realizacji na etapie szkoły ponadpodstawowej treści zbyt abstrakcyjne w stosunku do poziomu rozwoju ucznia w klasach VII-VIII”.

Nowością w nowej podstawie programowej jest zapis dotyczący treści nauczania niewymaganych na egzaminie w klasie VIII. Zakłada się, że te treści powinny być realizowane od kwietnia do czerwca, czyli po egzaminie kończącym szkołę podstawową.

Do większości punktów w treściach nauczania podstawy programowej dopisano przykładowe zadania. Według autorów, pokazują one, na jakim poziomie należy nauczać danych treści, podkreślając wymagany na egzaminie w klasie VIII poziom opanowania umiejętności.

Wiele uwag dotyczących realizacji podstawy w okresie przejściowym autorzy zawarli w „Komentarzu do podstawy programowej przedmiotu matematyka”. Czytamy tam między innymi, że „z uwagi na różną szybkość rozwoju myślenia uczniów klas VII i VIII, a także częściowo klasy VI, można rozważyć wprowadzenie nauczania matematyki w grupach międzyoddziałowych na różnych poziomach, podobnie jak to jest praktykowane w nauczaniu języków obcych nowożytnych. Grupy międzyoddziałowe realizowałyby różne partie materiału w tempie dostosowanym do możliwości uczniów, przy zachowaniu realizacji podstawy programowej.”

Autorzy podstawy zwracają uwagę na konieczność dostosowania również programów nauczania do etapów rozwojowych uczniów, ich możliwości intelektualnych oraz indywidualnych potrzeb.

Tworzyć, eksperymentować, doświadczać

Nowa podstawa programowa

podkreśla wagę

muzyki, plastyki

i techniki w edukacji,

i to od najmłodszych lat.

Justyna Szychowiak

konsultantka ds. nauczania przedmiotów artystycznych i religii, ODN w Poznaniu; nauczycielka muzyki w Szkole Podstawowej nr 5 w Poznaniu; animatorka ruchu flagaolewowego

Poprzez nauczanie wymienionych przedmiotów powinniśmy rozwijać wrażliwość, wyobraźnię i kreatywność uczniów i przygotować ich do świadomego korzystania z dorobku kultury. Zajęcia tego rodzaju sprzyjają także wychowaniu, stanowiąc wartościową ofertę wypełnienia wolnego czasu i wspierając integrację społeczną. Powinny także wyrabiać prawidłowe nawyki, niezbędne w radzeniu sobie z ciągle zmieniającą się rzeczywistością.

Wychowanie przedszkolne i edukacja wczesnoszkolna

Zapisy związane z muzyką, plastyką i techniką znajdziemy w punktach dotyczących czterech obszarów rozwoju dziecka: fizycznym, emocjonalnym, społecznym i poznawczym. W okresie wczesnoszkolnym edukacja muzyczna ma być codziennym elementem zajęć. Podobnie sprawa ma się z wszelkimi działaniami wykorzystującymi mnogość technik plastycznych, a podejmowane przez dziecko zadania techniczne prowadzić mają do konstrukcji form użytkowych, rozwijających umiejętności manualne.

Drugi etap edukacji

Analizując treści nauczania obowiązujące od klasy IV, zauważymy, że zmieniła się struktura dokumentu. Wiele zapisów zostało doprecyzowanych, m.in. w nauczaniu techniki w zakresie kultury pracy, wychowania komunikacyjnego czy mechatroniki. Znajdziemy również nowe zagadnienia w nauczaniu muzyki, np. w zakresie gry na instrumentach – poszerzono propozycje instrumentów do wyboru. Nowością w podstawie programowej plastyki są zagadnienia związane z prawem autorskim i ochroną własności intelektualnej. W procesie kształcenia muzycznego, plastycznego i technicznego zwrócono także uwagę na korelację z pozostałymi przedmiotami oraz na dominację ćwiczeń praktycznych nad teorią.

Założenia nadrzędne

Przy planowaniu pracy istotna jest znajomość nie tylko podstawy programowej przedmiotu, ale także preambuła. Musimy pamiętać, że najważniejszym celem staje się integralny rozwój ucznia, niezależnie od jego uzdolnień, a nauczyciel jest odpowiedzialny za wyniki tego procesu.

Matematyka

w nowej podstawie programowej

Wnikliwa analiza wymagań szczegółowych pozwala określić, których zagadnień nie będzie w ośmioletniej szkole podstawowej, a były w gimnazjum i zostały przeniesione do szkoły ponadpodstawowej.

Jolanta Liskowska
konsultantka ds. nauczania
matematyki, ODN w Poznaniu;
członkini Polskiego
Towarzystwa Matematycznego

Od roku szkolnego 2017/2018 rozpocznie się proces wdrażania nowej podstawy programowej z matematyki w klasach IV i VII szkoły podstawowej. Stawia to przed nauczycielami wiele nowych zadań, do których trzeba się starannie przygotować, począwszy od lektury całego dokumentu: preambuły podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, części przedmiotowej z matematyki, składającej się z celów kształcenia, tj. wymagań ogólnych i treści nauczania – wymagań szczegółowych oraz warunków i sposobu realizacji podstawy programowej. Wiele cennych informacji dotyczących wprowadzanych zmian, porównanie treści dotychczasowej i nowej podstawy programowej, rekomendacje i wskazówki metodyczne możemy znaleźć w „Komentarzu do podstawy programowej przedmiotu matematyka” autorstwa Macieja Borodzika i Reginy Pruszyńskiej.

Wymagania ogólne

Charakteryzują one główne cele kształcenia matematycznego. Obejmują następujące zagadnienia: I. Sprawność rachunkowa. II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. III. Wykorzystanie i interpretowanie reprezentacji. IV. Rozumowanie i argumentacja. W zapisach znajdziemy wiele sformułowań podobnych do zawartych w poprzedniej podstawie do sześcioletniej szkoły podstawowej i gimnazjum. Są również takie, które zwracają uwagę na nowe kwestie, np. I. Sprawność rachunkowa: weryfikowanie i interpretowanie otrzymanych wyników oraz ocena sensowności rozwiązania, IV. Rozumowanie

i argumentacja: rozróżnianie dowodu od przykładu; dostrzeganie regularności, podobieństw oraz analogii i formułowanie wniosków na ich podstawie; tworzenie strategii rozwiązania problemu, również w rozwiązaniach wieloetapowych oraz w takich, które wymagają umiejętności łączenia wiedzy z różnych działów matematyki. Modelowanie matematyczne zostało ujęte w trzecim celu, tj. w wykorzystaniu i interpretowaniu reprezentacji.

Wymagania szczegółowe

Treści kształcenia matematycznego zostały podzielone na dwie grupy: klasy IV – VI i VII – VIII, czyli dostosowano je do etapów rozwojowych dziecka. Znajdujemy tam opisane precyzyjnie wiadomości i umiejętności, które uczeń powinien opanować w trakcie nauki w szkole podstawowej. W zapisach niektórych wymagań dodatkowo umieszczono przykłady i zadania, ilustrujące ukierunkowanie procesu dydaktycznego.

- W klasach IV – VI rozszerzono treści o następujące zagadnienia: liczby rzymskie do 3000, rozkład na czynniki pierwsze większych liczb, wprowadzenie jawne największego wspólnego dzielnika, działania na liczbach wymiernych dowolnego znaku, obliczanie pól wielokątów narysowanych na papierze w kratkę metodą podziału na mniejsze wielokąty lub uzupełniania do większych wielokątów. Określono również, że m.in. powyższe treści w kolejnych trzech latach mogą być realizowane w klasie VII, o ile nie zostały wcześniej omówione w klasach IV-VI.

- W klasach VII – VIII treści szczegółowe są nie tylko podzbiorem treści z gimnazjum: potęgi o wykładniku całkowitym dodatnim, notacja wykładnicza; pierwiastki kwadratowe i sześciennie (w tym szacowanie i porównywanie wielkości); wyrażenia algebraiczne i przekształcanie ich z zadaniami z treścią prowadzące do wyrażen algebraicznych; procenty (bez punktów procentowych); równania z jedną niewiadomą; stosowanie podziału proporcjonalnego; przystawanie trójkątów, dowody geometryczne; twierdzenie Pitagorasa (bez twierdzenia odwrotnego); oś liczbowa, układ współrzędnych; geometria przestrzenna: ostrostupy i graniastostupy (również te, które nie są prawidłowe); długość okręgu i pole koła (informacyjnie); proste zadania kombinatoryczne, zaawansowane metody zliczania (do tej pory nie było tych treści nawet w gimnazjum); rachunek prawdopodobieństwa; odczytywanie danych i elementy statystyki (mocno rozszerzone).

Swoistym *novum* jest wskazanie treści, które nie będą sprawdzane na egzaminie ósmoklasisty, są to działy XIV-XVII, a dokładniej: długość okręgu i pole koła; symetrie, zaawansowane metody zliczania (reguła mnożenia i dodawania); rachunek prawdopodobieństwa (losowanie dwóch elementów ze zwracaniem i bez zwracania). Wnikliwa analiza wymagań szczegółowych pozwala określić, których zagadnień nie będzie w ośmioletniej szkole podstawowej, a były w gimnazjum i zostały przeniesione do szkoły ponadpodstawowej: potęgi o wykładnikach niedodatnich (zerowym i ujemnym); wyłączanie jednomianu poza nawias z sumy algebraicznej; układy dwóch równań liniowych z dwiema niewiadomymi; elementy geometrii okręgu, w tym wielokąty wpisane i opisane na okręgu, długość łuku i pole wycinka kołowego, kąty środkowe, styczna do okręgu, wzajemne położenie prostej i okręgu; podobieństwo trójkątów, obliczanie objętości i pola powierzchni brył obrotowych, konstrukcje geometryczne, funkcje (abstrakcyjna definicja), proporcjonalność odwrotna, mediana zestawu danych.

Warunki i sposób realizacji

W tej części dokumentu znajdziemy istotne uwagi metodyczne i realizacyjne. Są tam umieszczone przykładowe zadania ze statystyki, które można wykorzystać w projektach edukacyjnych uczniów. Mocno podkreślono rolę, jaką odgrywa statystyka (szczególnie zadania zawierające dane rzeczywiste podane z weryfikowalnych źródeł), która wiąże matematykę z życiem codziennym oraz wprowadza ucznia w intuicyjne rozumienie wielu abstrakcyjnych pojęć, np. związanych z funkcją (które będą omawiane w szkole ponadpodstawowej). Autorzy podstawy programowej zalecają wprowadzanie ucznia w rozumowanie formalne dopiero w klasach VII – VIII. Zadania na dowodzenie stanowią ważny element wykształcenia matematycznego, jednak dla uczniów szkoły podstawowej zadania te powinny być proste, a ich uzasadnianie zawarte w kilku krokach i oparte na własnościach geometrycznych lub arytmetycznych.

Podsumowując, można stwierdzić, że podstawa programowa z matematyki dla szkół podstawowych jest napisana czytelnie, a poprzez zamieszczone przykłady i zadania bardziej konkretna i przyjazna dla nauczyciela. Szczegółowe komentarze autorów wyjaśniają ideę zmian oraz na pewno pomogą w skutecznym ich wdrażaniu.

Nie nowa, a zaktualizowana podstawa programowa edukacji wczesnoszkolnej

**Nowa podstawa programowa uspoźnia
wizję edukacji na poziomie wychowa-
nia przedszkolnego i klas I-III, wpro-
wadzając holistyczną koncepcję roz-
woju dziecka.**

Dorota Dziamska

koordynatorka zespołu ekspertów ds. podstawy programowej edukacji wczesnoszkolnej 2016/17; konsultant metodyczny, dyrektor Pracowni Pedagogicznej im. prof. Ryszarda Więckowskiego, twórczyni systemu holistycznego rozwoju dzieci Edukacja przez ruch

Od pierwszego września rozpoczęliśmy pracę w przedszkolach i klasach I-III w oparciu o nowe programy nauczania, które zostały opracowane na bazie zapisów nowej podstawy programowej zawartej w Rozporządzeniu Ministra Edukacji z dnia 14 lutego 2017 roku. Dokument odwołuje się do założeń programowych z 1999 roku, utrzymując kształcenie zintegrowane w klasach I-III, ale jednocześnie zachowuje formę zapisów w postaci efektów kształcenia wprowadzonych przez Ministra Edukacji Narodowej, Katarzynę Hall, w 2009 roku.

Struktura podstawy programowej

Podstawa programowa dzieli się na cztery części: cel ogólny, zadania wychowawcze, treści rozumiane jako zbiór efektów kształcenia oraz opis warunków i sposobów realizacji zadań zawartych w podstawie.

W przypadku edukacji wczesnoszkolnej cel ogólny rozszerzony został o cele w poszczególnych obszarach rozwojowych dziecka. Zamysł takiego rozwiązania dotyczy rozumienia edukacji jako procesu nastawionego na rozwój dziecka, a nie przystosowanie jego rozwoju do edukacji, co miało miejsce w podstawie z 2009 roku. Treści jako efekty rozwoju przedstawiają wizję umiejętności i wiedzy dzieci na końcu każdego etapu, czyli obraz dziecka wychodzącego z przedszkola oraz ucznia kończącego klasę trzecią.

Opis warunków i sposobów realizacji zadań zawartych w podstawie wyjaśnia koncepcję kształcenia w oparciu o stosowne paradygmaty.

Funkcje podstawy programowej

Podstawa programowa stanowi materiał źródłowy dla autorów programów nauczania, to baza, z której korzystamy przy ich tworzeniu. Sama w sobie nie opisuje jednak procesu uczenia, wskazuje tylko na istotne jego elementy. Proces uczenia opisany jest w programie nauczania. Z podstawy programowej jednak można korzystać na wiele sposobów w zależności od tego, kim jesteśmy i jaką pełnimy funkcję w systemie edukacji.

Nauczyciele powinni znać podstawę programową z uwagi na zawarte w niej zadania, na których opierają się szkolne programy wychowawcze, a także codzienną pracę dydaktyczno-wychowawczą. Opisane umiejętności dzieci/uczniów w postaci czasowników operacyjnych – efektów kształcenia nie służą nauczycielom do bezpośrednich zapisów w dzienniku, ale mogą pomóc przy redagowaniu celów przygotowywanych zajęć. Podstawową jednak funkcją tej części podstawy programowej jest odniesienie stanu rozwoju dzieci/uczniów do zapisów w niej zawartych w momencie określania ich dojrzałości, gdy przechodzą na kolejny etap edukacyjny.

Bardzo ważna jest ostatnia część dokumentu: Warunki i sposoby realizacji – w domyśle zadań zawartych w podstawie. To rzeczywisty zbiór wskazówek, jak zorganizować środowisko uczenia się dzieci. Ta część dokumentu służy więc i autorom programów nauczania, i dyrektorom, ale przede wszystkim nauczycielom do zrozumienia istoty kształcenia zintegrowanego, rodzajów integracji oraz paradygmatów edukacji małych dzieci.

Zmiany ewolucyjne i porządkowe

W zakresie umiejętności i wiedzy dokument nie wprowadza zasadniczych zmian, z wyjątkiem wskazania konkretnych umiejętności w obszarach emocjonalnym i społecznym (np. opóźniona gratyfikacja, czyli czekanie na swoją kolej). Z uwagi na zakorzenienie paradygmatów edukacji wczesnoszkolnej pojawiły się we wszystkich edukacjach umiejętności opracowywania i wykorzystania w działaniu własnych strategii myślenia dziecka. To jest dość istotna zmiana, która wynika z przyjęcia percepcyjno-innowacyjnego charakteru nauczania/uczenia się. Warto zatem, aby nauczyciele poszerzyli swoją wiedzę o te zagadnienia, korzystając np. z podręcznika prof. Ryszarda Więckowskiego, twórcy pedagogiki wczesnoszkolnej w Polsce. Własne strategie myślenia to poważny krok w kierunku odejścia w kształceniu zintegrowanym od pracy wyłączonej pakietami edukacyjnymi, narzucającymi dzieciom tzw. edukację „po śladzie” i wzorzec podręcznika w kierunku pedagogiki sytuacyjnej.

Podstawa programowa po raz pierwszy wprowadziła do edukacji początkowej edukację informatyczną (w czwartej części zapisów znajdziemy wyjaśnienia i przykłady, jak radzić sobie z konkretnymi zagadnieniami). Dokument uporządkuje zagadnienia z szeroko rozumianej przestrzeni środowiska, które otacza ucznia. W zakresie rozwoju muzycznego wzbogacono edukację o nowy instrument dęty flażolet-flecik polski.

Najważniejsze zmiany choć o charakterze ewolucyjnym dotyczą uporządkowania zadań dla nauczyciela w drugiej części dokumentu. Język zadań jest adekwatny do stanu wiedzy naukowej na temat rozwoju człowieka.

//
Bardzo ważna
jest ostatnia część
dokumentu:
Warunki
i sposoby
realizacji
– w domyśle
zadań zawartych
w podstawie.
To rzeczywisty
zbiór wskazówek,
jak zorganizować
środowisko
uczenia się dzieci.

Założenia dydaktyki języka obcego nowożytnego

Zmiany w nowej podstawie programowej kształcenia ogólnego w zakresie języka obcego nowożytnego wynikają z potrzeby uporządkowania treści i umiejętności, których celem ma być wzmocnienie edukacji językowej.

Ewa Górczak

konsultantka ds. nauczania języków obcych, ODN w Poznaniu, nauczycielka języka angielskiego w II Liceum Ogólnokształcącym w Poznaniu

Podstawa programowa kształcenia ogólnego w zakresie języka obcego nowożytnego jest wspólna dla wszystkich języków obcych i obejmuje wszystkie etapy edukacyjne i typy szkół. Na pierwszym etapie edukacyjnym każdy uczeń obowiązkowo uczy się jednego języka obcego, natomiast od klasy VII na etapie drugim – dwóch. Nowością jest możliwość tworzenia oddziałów dwujęzycznych od klasy VII szkoły podstawowej. Na ten cel przeznaczone są dodatkowe godziny języka obcego (120 godzin), obok podstawowego pakietu 450 godzin w ramach cyklu kształcenia.

Podczas opracowania podstawy programowej w zakresie języka obcego nowożytnego, zespół ekspertów przyjął osiem założeń, które wynikają z trzonu dydaktyki języków obcych.

Wariantywność ścieżek edukacji językowej

Wszystkie warianty podstawy programowej kształcenia ogólnego w zakresie języka obcego nowożytnego zostały opracowane w nawiązaniu do poziomów biegłości w zakresie poszczególnych umiejętności językowych określonych w Europejskim Systemie Opisu Kształcenia Językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie (ESOKJ), ustalonym przez Radę Europy.

Przygotowano aż 16 wariantów podstawy programowej, ponieważ tyle zauważono przypadków ścieżek w edukacji językowej. Cyfrą rzymską określono etap edukacyjny, cyfrą arabską język (1 – język pierwszy, 2- język drugi), skrót DJ oznacza dwujęzyczność, a skrót R – rozszerzenie. Każdy z wariantów ma przyporządkowaną

liczbę godzin oraz poziom w skali ESOKJ. Dla przykładu: pierwszy etap edukacyjny (klasy I-III) jest określony jako I.1 i ma przypisaną liczbę 180 godzin w cyklu oraz poziom A1.

Po dwunastu latach obcowania z językiem w ramach edukacji szkolnej, uczeń będzie uczestniczył w 990 lekcjach w wariantcie podstawowym, 1170 lekcjach w wariantcie rozszerzonym i aż 1620 w wariantcie dwujęzycznym. Ten ostatni daje zatem możliwości doprowadzenia znajomości języka do poziomu C1(C2). To podwójne określenie poziomu wskazuje podział na sprawności produktywne i receptywne.

Warunki i sposoby realizacji wymagań

Każdy z wariantów ma tę samą konstrukcję, na którą składają się: cele kształcenia, tworzące wymagania ogólne, treści nauczania i umiejętności (językowe i bardziej ogólne) w postaci wymagań szczegółowych oraz warunki i sposoby realizacji podstawy programowej na danym etapie edukacyjnym. Warunki te nie są tylko zaleceniem, lecz zobowiązaniem dla nauczyciela, szkoły i organu prowadzącego. Należy do nich zapewnienie kontynuacji nauki tego samego języka jako pierwszego na wszystkich etapach edukacyjnych (12/13 lat). Inne obowiązkowe warunki to m.in. zapewnienie kształcenia uczniów w grupach o zbliżonym poziomie biegłości językowej czy wyposażenie sal w stałe łącze internetowe, co pozwoli na wykorzystywanie autentycznych materiałów źródłowych. Do wymagań należy również

dr Marcin Smolik, dyrektor CKE, współautor podstawy programowej kształcenia ogólnego w zakresie języka obcego nowożytnego podczas konferencji zorganizowanej przez ODN w Poznaniu 26.04.2017 r.

zachęcanie uczniów do samooceny własnej pracy, a także przeprowadzanie na bieżąco nieformalnej i formalnej diagnozy oraz przekazanie jej wyników w sposób zrozumiały dla uczniów i rodziców.

Istotne zmiany w dokumencie

Jedną z większych zmian w nowej podstawie programowej w zakresie języka obcego nowożytnego dotyczy pierwszego etapu edukacyjnego (klasy I–III). Jest to określenie wymagań ogólnych i szczegółowych na wzór wymagań określonych dla dalszych etapów kształcenia, uwzględniając specyfikę wieku uczniów kończących klasę III szkoły podstawowej. Przedstawionych zostało 13 obszarów tematycznych – 12 zaczerpnięto ze starej podstawy programowej (klasy IV–VI) i dodano nowy zakres: „świat baśni i wyobraźni”.

Zapisy dotyczące znajomości leksyki zostały usystematyzowane. Niektóre zakresy tematyczne otrzymały nową nazwę, np. „szkołę” zastąpioną bardziej ogólną „edukacją”, a „życie rodzinne i towarzyskie” zmieniono na „życie prywatne”. Niektóre szczegółowe zagadnienia przykładowe, uznane za zbyt trudne, zostały usunięte (np. „uzależnienia”). W nowej podstawie zrezygnowano z 15. zakresu tematycznego

dotyczącego kompetencji interkulturowej po to, aby go poszerzyć i nadać mu wyższą rangę poprzez wprowadzenie jako nowego wymagania (punkt IX). Wprowadza ono nie tylko wiedzę o krajach, społeczeństwach i kulturach społeczności, które posługują się danym językiem obcym oraz o kraju ojczystym, ale także świadomość związku między kulturą własną i obcą oraz wrażliwość międzykulturową.

W „Komentarzu do podstawy programowej kształcenia ogólnego w zakresie języka obcego nowożytnego” czytamy, że podstawa programowa w żaden sposób nie ma ograniczać nauczyciela. Dobór metod i technik nauczania pozostaje do dyspozycji nauczyciela. W procesie dydaktycznym najważniejsze jest naturalne pobudzenie motywacji oraz odkrywanie indywidualnych potrzeb uczniów. Rozwijaniu biegłości językowej ma również towarzyszyć wskazanie na przydatność w życiu codziennym. Język ma być jednocześnie postrzegany nie tylko jako narzędzie komunikacji, ale dalej poprzez komunikację jako sposób na poznanie siebie, innych ludzi, kultur i całego świata.

Szczegółowe informacje dotyczące nowej podstawy programowej znajdują się na stronie <http://www.ore.edu.pl/nowa-podstawa-programowa> oraz www.reformaedukacji.men.gov.pl

Założenia programowe

- .1** **Komunikacja**
Podstawowym celem kształcenia w zakresie języka obcego nowożytnego jest skuteczne porozumiewanie się. Komunikacja rozumiana ma być jako rozwój wszystkich sprawności: mówienia, słuchania, czytania, przetwarzania tekstu.
- .2** **Poprawność**
Istotne jest osiąganie przez uczniów coraz wyższego stopnia precyzji w wyrażaniu myśli, a także coraz wyższego stopnia poprawności językowej.
- .3** **Spiralny układ treści**
Rozwijanie kompetencji oparte jest na powracaniu do tych samych zagadnień, za każdym razem jednak z pewną nadbudową treści i umiejętności wcześniej nabytych.
- .4** **Ciągłość nauczania**
Należy zapewnić wszystkim uczniom możliwość kontynuacji nauki tego samego języka obcego jako pierwszego na wszystkich etapach edukacyjnych.
- .5** **Sprawności**
Poziom sprawności receptywnych jest u większości uczących się wyższy niż sprawności produktywnych. W formalnym nauczaniu: recepcja (czytanie, słuchanie) rozwija się szybciej niż produkcja (mówienie i pisanie).
- .6** **Rozwój ucznia**
Uczący powinien mieć warunki rozwoju jako jednostka oraz członek różnych społeczności.
- .7** **Korelacja**
Kształcenie w zakresie języka obcego powinno wspierać i być wspierane przez edukację w zakresie pozostałych przedmiotów oraz umiejętności ogólnych.
- .8** **Wspomaganie**
Edukacja ma wspomagać realizację wychowawczej funkcji szkoły, a dodatkowo rozwijać kompetencje miękkie, m.in. pracę zespołową, kreatywność, zarządzanie czasem.

Przyroda i biologia

bliżej rodzimego środowiska naturalnego

Najważniejszymi celami kształcenia w ośmioletniej szkole podstawowej jest dbałość o integralny rozwój ucznia, w zgodzie ze środowiskiem, w którym żyje.

Autorzy podstawy programowej przedmiotów przyrodniczych, takich jak przyroda i biologia szczególnie nacisk kładą na zaciekawienie ucznia otaczającym światem, wyjaśnianie zjawisk i wyzwalanie twórczej aktywności.

W obu przedmiotach dużą wagę przywiązuje się do kształcenia umiejętności rozpoznawania rodzimych gatunków roślin i zwierząt występujących w najbliższym otoczeniu ucznia, nawet jeżeli jest to tylko boisko szkolne. Dzięki wyprowadzaniu uczniów poza mury szkoły zaspokajają się ich ciekawość poznawczą, kształcą umiejętność wspólnej pracy, a także uczą się szacunku do środowiska i siebie.

Metody badawcze

Bardzo istotna w nauczaniu obu przedmiotów jest wiedza nauczyciela o specyfice mózgu nastolatka, jego sposobie przyswajania wiedzy i zachowaniu, o czym można się dowiedzieć z badań neurobiologii. Dlatego też należy zwracać szczególną uwagę na dobór takich sposobów pracy z uczniami, aby rozbudzić ich ciekawość i chęć uczenia się. Można to zrobić poprzez bezpośrednią obserwację organizmów, eksperymenty i rozwiązywanie problemów. Najbardziej wartościowymi metodami sprzyjającymi rozwojowi uczniów, samodzielności rozumowania są metody badawcze, samodzielne odkrywanie. Pozwalają one na rozwijanie kreatywności, która jest niezbędna w procesie uczenia się przez całe życie.

Przedmioty przyrodnicze mają tę szczególną cechę, że wymagają od nauczyciela wielu inwencji w dobieraniu metod pracy i środków dydaktycznych niezbędnych do prowadzenia zajęć praktycznych. Nie musi być to bardzo skomplikowany czy kosztowny sprzęt. W zajęciach terenowych wystarczą podstawowe przyrządy optyczne czy

W obu przedmiotach dużą wagę przywiązuje się do kształcenia umiejętności rozpoznawania rodzimych gatunków roślin i zwierząt występujących w najbliższym otoczeniu ucznia, nawet jeżeli jest to tylko boisko szkolne.

Gabriela Wojciechowska

kierownik Pracowni Wspomagania Szkół i Doradztwa; konsultantka ds. nauczania przedmiotów przyrodniczych, współautorka podręcznika, poradników metodycznych, materiałów dydaktycznych do biologii, współautorka platformy edukacyjnej WLIN

miernicze. Praca laboratoryjna wymaga jednak zgromadzenia odpowiedniego sprzętu, ale nauczyciele doskonale sobie z tym radzą.

Czwartoklasista na lekcji przyrody

Przyroda została zawężona do jednego roku kształcenia. Zakres tematyczny obowiązujący w IV klasie zawarty jest w siedmiu działach. Treści skupiają się wokół poznania podstawowych funkcji organizmu człowieka i środowiska, w którym żyje uczeń. Czwartoklasista, ucząc się przyrody, ma prezentować postawę badawczą, dlatego tak ważne jest, aby stworzyć mu warunki do działania i dostrzegania zależności w przyrodzie, a nie uzyskać się tego poprzez lekcje w klasie. Mają temu służyć zajęcia terenowe, na których uczy się, jak funkcjonują organizmy w środowisku, jakie są zagrożenia i jak człowiek powinien w tym środowisku funkcjonować i o nie dbać. Są to postawy, które w przyszłości będą decydowały o właściwym stosunku do życia. Nauczyciel, który uczył przyrody i zbudował warsztat pracy niezbędny do realizacji wymagań z poprzedniej podstawy programowej, ma doskonałe warunki do realizacji treści zawartych w nowej podstawie programowej.

Cztery lata biologii

Treści nauczania ujęte są w osiem działów i rozłożone na cztery lata edukacji. Uczniowie poznają jedność świata żywego, jego różnorodność, a także funkcje życiowe organizmów pełnione w różny sposób – zależnie od środowiska i trybu życia. W stosunku do obowiązującej obecnie podstawy w gimnazjum nastąpiło zwiększenie zakresu prowadzonych doświadczeń i obserwacji, udziału lekcji prowadzonych w terenie, zakresu wiedzy z ochrony zdrowia i powiązanie ich z nauczaniem o budowie i funkcjonowaniu organizmu człowieka. W pewnym stopniu nastąpiło ograniczenie treści kształcenia. Dobry kierunek, bazujący na praktycznym uczeniu, został zachowany.

Przy planowaniu pracy przez nauczycieli przyrody i biologii ważna jest nie tylko znajomość podstawy programowej przyrody, ale także treści zawartych w preambule. Dopiero taka wiedza pozwoli na właściwą organizację pracy z uczniami, dobór metod i środków, tak aby uczeń po klasie ósmej był absolwentem mogącym wejść w następny etap edukacyjny z pełnym zasobem wiedzy i umiejętności.

Etyka

bez rewolucji

W przypadku przedmiotu etyka nauczyciel nie musi obawiać się rewolucji. Określając kierunek zmian, możemy sprowadzić je do kilku słów: uszczegółowienie, rozszerzenie i uporządkowanie treści.

Nowa podstawa programowa (pp) przedmiotu etyka dotyczy klas IV-VII. Jej trzonym są zapisy poprzedniej podstawy II i III etapu edukacyjnego. Etyka na I etapie edukacyjnym została zawarta w zapisach pp edukacji wczesnoszkolnej.

Autor dokumentu, dr Jacek Frydrych, wykładowca na KUL-u i nauczyciel licealny, uzasadniając zmiany, podkreśla, że etyka w szkole podstawowej realizuje przede wszystkim cele praktyczno-wychowawcze, budując sferę moralną ucznia, pomaga w ten sposób w ogólnym rozwoju dzieci poprzez między innymi: rozwijanie wrażliwości aksjologicznej, refleksyjności, kształtowanie postaw (np. szacunku wobec każdego człowieka, współdziałania), nabywanie wiedzy z zakresu etyki, rozwijanie umiejętności dyskursu etycznego, podkreślenie wartości samokształcenia.

Treści nauczania

Treści zostały podzielone na osiem zagadnień. Ich kolejność nie oznacza ani chronologii, ani wagi poruszanych problemów, a ich wybór zależy od nauczyciela (z wyjątkiem elementów historii etyki – zalecanych od klasy VI).

1. Część pierwsza dotyczy **zagadnień etyki ogólnej**, czyli charakterystyki procesów emocjonalnych, behawioralnych, kognitywnych, społecznych, które pozwolą zrozumieć wybrane aspekty moralności. Autor podkreśla szczególną rolę języka, dlatego kładzie bardzo duży nacisk na kształcenie werbalne, na definiowanie, rozumienie i postępowanie się pojęciami w kontekście oceny moralnej, np. *decyzja, sprawczość, dobro, zło, zakazy, nakazy*, ale też wykorzystywanie pojęć dyskursu etycznego do analizowania przeżyć i postaw własnych oraz bohaterów różnych tekstów kultury.

Podstawa programowa etyki zakłada holistyczne podejście do edukacji poprzez oddziaływanie na sferę indywidualną, społeczną, fizyczną, duchową i emocjonalną ucznia.

Alina Płaziak Janiszewska

konsultantka ds. nauczania etyki i języka polskiego, ODN w Poznaniu, współautorka książki *Kierunek -> Wartości. Inspiracje metodyczne nie tylko dla nauczycieli etyki*, nauczycielka etyki w Szkole Podstawowej nr 77 w Poznaniu.

2. Część druga obejmuje **relacje człowieka wobec innych ludzi, wobec siebie, świata ludzkich wytworów, wobec przyrody oraz Boga (*Sacrum*)**. Zagadnienia koncentrują się wokół dwóch podstawowych wartości: godności człowieka i dobra wspólnego, po to, by kształcić postawy szacunku, otwartości, współdziałania i odpowiedzialności za własne czyny. Wśród poruszanych problemów znajdują się między innymi zagadnienia wielokulturowości, patriotyzmu, demokracji, postaw obywatelskich, praw człowieka i ich respektowania, zasad solidarności czy miłości bliźniego.

3. Ostatnie części dotyczą **problemów moralnych i historii etyki**. Mają charakter fakultatywny – nauczyciel powinien wybrać po trzy problemy w pięcioletnim cyklu kształcenia interesujące dla uczniów. Autor proponuje, aby realizować je, odwołując się do własnych doświadczeń lub współczesnych tekstów kultury, formułując problem moralny i pytania oraz sięgać do fragmentów tekstów źródłowych, takich filozofów, jak: Sokrates, Arystoteles, Mill, Kotarbiński, Scheler, Wojtyła i na ich podstawie definiować pojęcia. Wybrane zagadnienia z historii filozofii mają pokazać uczniom najbardziej reprezentatywne problemy etyczne, jak wielcy filozofowie prowadzili dyskurs i jak zmieniało się rozumienie pojęć w minionych wiekach.

Sposób realizacji

Podstawa programowa etyki zakłada holistyczne podejście do edukacji poprzez oddziaływanie na sferę indywidualną, społeczną, fizyczną, duchową i emocjonalną ucznia. Ponadto integruje treści wielu przedmiotów, zachęcając do refleksji nad różnymi problemami, m.in.: bioetyczność, ochrona środowiska, postawy obywatelskie, cyberprzemoc. Uczy też tworzenia logicznego dyskursu oraz rozwiązywania problemów w sposób kreatywny. Na uwagę zasługuje wyeksponowanie samokształcenia – poszukiwania informacji, stawiania pytań, poznawania siebie.

Warto cały czas pamiętać, że etyka pozostaje nadal przedmiotem nieobowiązkowym, a to oznacza, że uczniowie co roku zapisują się na zajęcia i nie muszą ich kontynuować, grupy mogą być także międzyklasowe, w różnym wieku, co w oczywisty sposób zobowiązuje nauczyciela do dostosowania treści do możliwości intelektualnych i emocjonalnych uczniów.

Rozwiązywanie

problemów z wykorzystaniem komputera

Nowa podstawa programowa z informatyki nie jest wynikiem wyłącznie zmian systemu edukacyjnego w Polsce, ale przede wszystkim efektem kilkuletnich prac Rady ds. Informatyzacji Edukacji działającej przy MEN.

Roman Dwulit

konsultant ds. informatyki w ODN Poznań; nauczyciel przedmiotów informatycznych w Zespole Szkół im. J. i W. Zamojskich w Rokietnicy. Pasjonat nauczania z wykorzystaniem e-learningu i rzeczywistości rozszerzonej, twórca i administrator portali informatycznych

Podniesienie programowania do rangi najważniejszych umiejętności pokazuje jej znaczenie i wpisuje się w światowy trend w zakresie kształcenia informatycznego.

I. Charakterystyka ogólna

Podstawową cechą nowej podstawy programowej jest przeniesienie punktu ciężkości z kształcenia umiejętności korzystania z aplikacji komputerowych oraz zasobów sieci na powszechne kształcenie umiejętności programowania i rozwiązywania problemów z wykorzystaniem komputera. Przy czym programowanie nie jest utożsamiane tylko z „pisanem” programów. Poprawna interpretacja pojęcia „programowanie” jest bardzo istotna. W podstawie programowej oznacza proces, którego efektem finalnym ma być rozwiązanie problemu z wykorzystaniem „informatycznego” podejścia. Składa się on z kilku etapów (patrz grafika).

Etapy programowania

Pierwsze trzy etapy, zwłaszcza w klasach I-III, można realizować bez użycia komputera, ale jest on już niezbędny do tworzenia i testowania programu realizującego rozwiązanie problemu. Należy podkreślić, że utworzenie programu nie musi oznaczać napisania go w języku programowania, takim jak np. Python. Wystarczy wykorzystanie aplikacji użytkowych lub innego oprogramowania sterującego urządzeniem, np. typu robot. Podstawa programowa pozostawia nauczycielowi dowolność w doborze systemów operacyjnych, języków programowania czy aplikacji.

Zmianie uległo po raz kolejny nazewnictwo przedmiotów z zakresu nauczania informatyki. W edukacji wczesnoszkolnej

wprowadzona została nazwa „edukacja informatyczna”, natomiast na dalszych etapach edukacyjnych wróciła poprzednia nazwa „informatyka”.

Kolejną cechą nowej podstawy jest przyjęcie jednakowych celów ogólnych dla wszystkich etapów edukacyjnych. Rozróżnienie zakresu materiału następuje w opisie wymagań szczegółowych – określonych zgodnie z zasadą spiralności, tzn. przyrost nowej wiedzy odbywa się w oparciu o już poznany materiał.

Wprowadzono też dualistyczne podejście do pracy z aplikacjami użytkowymi. Przyjęto regułę, że uczniowie poznają zasady obsługi i funkcjonalności danej aplikacji nie tylko podczas ich omawiania i ćwiczeń, ale przede wszystkim rozwiązując za ich pomocą określony problem.

II. Wymagania szczegółowe

1. I etap edukacyjny, klasa I–III

W edukacji wczesnoszkolnej uczniowie rozpoczynają naukę postępowania się komputerem i aplikacjami użytkowymi. Na zajęciach opracowują proste kompozycje graficzne i dokumenty tekstowe. Wdrażani zostają do bezpiecznego korzystania z zasobów w Internecie. Jest to etap, w którym w formie zabawowej poznają nazewnictwo i znaczenie wybranych pojęć z zakresu algorytmiki i programowania, takich jak: kolejność czynności, sekwencja zdarzeń, polecenie, plan działania (algorytm). W oparciu o wizualny język programowania stawiają pierwsze kroki w rozwiązywaniu zadań zgodnie z zasadami algorytmicznego myślenia. Ponadto tworzą proste programy sterujące obiektem na ekranie lub robotem.

Warunki realizacji nowej podstawy w klasach I–III

- Zajęcia z edukacji informatycznej prowadzi nauczyciel, któremu powierzono prowadzenie edukacji wczesnoszkolnej. Dyrektor szkoły może przekazać prowadzenie tych zajęć innemu nauczycielowi, posiadającemu odpowiednie kwalifikacje.
- Naukę należy realizować w formie zabaw, gier interakcyjnych i planszowych, maksymalnie angażujących uczniów.
- Zaleca się zorganizowanie kącika informatycznego w klasie.
- W miarę możliwości należy umożliwić dostęp do pracowni informatycznej lub mobilnego sprzętu komputerowego i innych urządzeń.

2. II etap edukacyjny, klasa IV–VI

Uczniowie czwartych klas kontynuują rozwijanie myślenia algorytmicznego, rozwiązując proste problemy z różnych dziedzin. Tworzą i zapisują w języku wizualnym proponowane rozwiązania. Potrafią napisać prosty program sterujący robotem lub innym obiektem na ekranie komputera. Są w stanie uruchomić program i dokonać modyfikacji jego kodu. Potrafią dobrać i obsłużyć aplikacje komputerowe w celu utworzenia prezentacji multimedialnej. W sieci poszukują informacji przydatnych w rozwiązywaniu stawianych zadań i problemów. Potrafią wykorzystać sieć do pracy grupowej. Postępują bezpiecznie, odpowiedzialnie i etycznie w środowisku komputerowo-sieciowym.

Mimo że w latach szkolnych 2017/2018, 2018/2019 i 2019/2020 czwartą klasę rozpoczynają będą uczniowie, którzy nie byli wdrażani do programowania, to biorąc pod uwagę ich dojrzałość intelektualno-

-psychiczną należy przypuszczać, że szybko nadrobią ewentualne braki.

3. III Etap edukacyjny, klasa VII – VIII

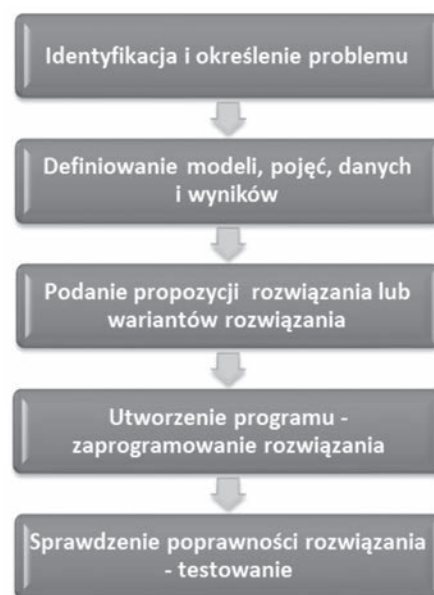
Do klasy siódmej w latach szkolnych 2017/2018, 2018/2019 i 2019/2020 trafią uczniowie, którzy nie przeszli kształcenia informatycznego w zakresie programowania w klasach IV–VI. Uczniowie ci będą wymagać na wstępie wprowadzenia podstawowych pojęć informatycznych z zakresu algorytmiki i przykładów rozwiązań algorytmicznych wybranych problemów oraz wprowadzenia do programowania w języku wizualnym.

Praca z uczniami, którzy w klasach IV–VI przeszli kształcenie informatyczne oparte na nowej podstawie programowej, sprowadzać się będzie do rozwijania i poszerzania zdobytej wiedzy i umiejętności programistycznych. Na tym poziomie edukacyjnym zaleca się stopniowe wprowadzanie programowania z wykorzystaniem tekstowych języków programowania.

Ważnym elementem jest rozwijanie kompetencji zespołowego rozwiązywania problemów z różnych dziedzin, m.in. poprzez realizację projektów z wykorzystaniem opanowanych aplikacji użytkowych.

Warunki realizacji nowej podstawy klasy IV–VIII

- Dla każdego ucznia osobny komputer z dostępem do Internetu i odpowiednim oprogramowaniem.
- Podział na grupy.
- Zajęcia prowadzone w pracowni informatycznej, dostęp do mobilnego sprzętu i innych urządzeń.
- Wykorzystanie dostępnego oprogramowania i materiałów do nauki myślenia algorytmicznego.
- Umożliwienie programowania i sterowania robotem lub innym obiektem na ekranie.

Rys. 1 Etapy programowania

- Praca metodą projektu

III. Ramowe plany nauczania

Zgodnie z ramowym planem nauczania:

- 1) W klasach I–III szkoły podstawowej podziału godzin w każdej klasie na poszczególne obowiązkowe zajęcia edukacyjne, w tym edukację informatyczną, dokonuje nauczyciel prowadzący te zajęcia.
- 2) W przypadku powierzenia prowadzenia zajęć z zakresu edukacji informatycznej innym nauczycielom ich tygodniowy wymiar godzin wynosi po jednej godzinie tygodniowo w każdej klasie.
- 3) W klasach IV–VIII szkoły podstawowej zajęcia z informatyki realizowane są w wymiarze jednej godziny tygodniowo.

IV. Dodatek

Ciekawe zadania:

- Godzina Kodowania <http://godzinakodowania.pl>
- Konkurs Informatyczny Bóbr <http://www.bobr.edu.pl>

Wizualne języki programowania:

- Báltie <https://www.sgpsys.com/pl/>
- Scratch <https://scratch.mit.edu/>
- Blockly <https://blockly-games.appspot.com/>
- Logo <http://logo.oeiizk.waw.pl/>

Lp.	Umiejętność	Etap edukacyjny			
		I - III	IV - VI	VII - VIII	LO, T, B1, B2
1.	Rozwiązywanie problemów z wykorzystaniem komputera				
2.	Programowanie wizualne				
3.	Sterowanie obiektami (robotami)				
4.	Programowanie tekstowe				
5.	Projektowanie 3D				

Tab. 1. Elementy nauki programowania w nowej podstawie programowej kształcenia ogólnego¹

-- wprowadzenie, pierwsze kroki

-- pełna praca z programem

¹ Opracowano na podstawie A.B. Kwiatkowska, *Zmiany w podstawie programowej informatyki w szkole podstawowej*, Poznań 2017

Wychowanie

fizyczne w nowej odsłonie

W nowej podstawie programowej widoczna jest personalistyczna koncepcja wychowania oraz nastawienie na sprawność fizyczną ukierunkowaną na zdrowie.

**prof. AWF dr hab.
Michał Bronikowski**

kierownik Zakładu Dydaktyki Aktywności Fizycznej AWF w Poznaniu;
autor programów nauczania z wychowania fizycznego dla gimnazjum i liceum;
współautor poradnika edukacji olimpijskiej dla gimnazjum;
autor podręczników do dydaktyki wychowania fizycznego oraz zabaw i gier ruchowych; członek zespołu ekspertów MEN do opracowania nowej podstawy programowej z wychowania fizycznego, informatycznych

Oczekiwania wobec współczesnego wychowania fizycznego wymagają nowych standardów przygotowania ucznia do całonocnej aktywności fizycznej i troski o zdrowie. Cele wychowania fizycznego koncentrują się obecnie na rozwijaniu świadomości potrzeby aktywności fizycznej aż do wieku późnej dorosłości oraz silniejszym akcentowaniu aspektów wychowawczych, które mogą i powinny być obszarem działań nauczyciela wychowania fizycznego w ramach procesów pedagogicznych.

Sprawność fizyczna, choć to niezwykle ważny i nieodzowny element wychowania fizycznego, jest w dużej części pochodną uwarunkowań genetycznych i rozwoju osobniczego człowieka. To niezwykle problematyczne w kontekście oddziaływania pedagogicznego, a tym samym trudne do obiektywnej oceny. W rzeczywistości szkolnej od lat, niestety, wystawia się oceny za konkretne wyniki uzyskiwane w testach sprawności fizycznej. Takie praktyki są słusznie krytykowane nie tylko przez specjalistów z zakresu dydaktyki wychowania fizycznego, ale również przez uczniów i ich rodziców. Szczególnie podważana jest obiektywność takiego podejścia do oceny ucznia. Ze względu na silne uwarunkowania genetyczne i duże indywidualne różnice w tempie dojrzewania biologicznego, uczeń nie zawsze ma wpływ na poziom swoich możliwości, co rodzi kolejne komplikacje z odniesieniem jego osiągnięć do norm. Każde dziecko ma przecież indywidualne tempo rozwoju. Poczucie niesprawiedliwości (braku obiektywności) oceny za wynik uzyskany w teście sprawności, często nie oddającej rzeczywistych wysiłków wkładanych przez ucznia w wykonanie zadania, jest bezpośrednią przyczyną obniżonej motywacji do aktywności fizycznej, a w konsekwencji

rezygnacji z udziału w procesie wychowania fizycznego.

Układ treści w zapisach podstawy programowej

Najważniejsze zmiany, które wprowadza nowa podstawa programowa, to m.in.: nowy układ treści podzielonych na cztery bloki tematyczne oraz kompetencje społeczne.

W Podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej wymagania szczegółowe w zakresie wiadomości i umiejętności zostały podzielone z uwzględnieniem charakterystyki rozwojowej i zasady stopniowania trudności. Wskazane treści stanowią minimum wymagań szczegółowych koniecznych do realizacji w danej grupie wiekowej.

Treści ujęto w czterech blokach tematycznych:

1. Rozwój fizyczny

i sprawność fizyczna.

W tym bloku tematycznym zawarto treści związane z diagnozowaniem i interpretowaniem rozwoju fizycznego i sprawności fizycznej. Pomiar sprawności fizycznej nie powinien być kryterium oceny z przedmiotu wychowanie fizyczne, lecz służyć do wskazania mocnych i słabych przejawów sprawności ucznia w celu planowania dalszego jej rozwoju. Podkreśla się znaczenie tych zagadnień w kontekście zdrowia, a nie oceny z przedmiotu wychowanie fizyczne. Zwraca się uwagę na rozróżnienie pojęć diagnozowanie i ocenianie.

2. Aktywność fizyczna.

W tym bloku tematycznym zawarto treści dotyczące indywidualnych i zespołowych

form rekreacyjno-sportowych. Ich układ uwzględnia zasadę stopniowania trudności i rozwój psychofizyczny ucznia. Treści obszaru wzbogacono o nowoczesne formy ruchu, aktywności fizyczne z innych krajów europejskich oraz wykorzystanie nowoczesnych technologii w celu monitorowania i planowania aktywności fizycznej.

3. Bezpieczeństwo

w aktywności fizycznej.

W tym bloku tematycznym zawarto treści dotyczące organizacji bezpiecznego miejsca ćwiczeń, doboru i wykorzystania sprzętu sportowego, począwszy od bezpiecznych działań związanych z własną osobą, przez wspólne formy działania do świadomości odpowiedzialności za zdrowie innych.

4. Edukacja zdrowotna.

W tym bloku tematycznym zawarto treści dotyczące zdrowia i jego diagnozowania w kontekście przeciwdziałania chorobom cywilizacyjnym. Łączenie treści z tego bloku z wdrażaniem kompetencji społecznych sprzyja rozwijaniu poczucia odpowiedzialności za zdrowie własne i innych ludzi, wzmacnianiu poczucia własnej wartości i wiary w swoje możliwości. Treści w tym bloku podkreślają znaczenie aktywnego i zdrowego trybu życia w celu jak najdłuższego zachowania sprawności i zdrowia.

W bloku Kompetencje społeczne zawarto treści dotyczące rozwijania w toku uczenia się zdolności kształtowania własnego rozwoju oraz autonomicznego i odpowiedzialnego uczestniczenia w życiu społecznym, z uwzględnieniem etycznego kontekstu własnego postępowania.

Realizacja treści i organizacja zajęć

Do realizacji treści kształcenia zaleca się wykorzystanie jako środków dydaktycznych nowoczesnych form aktywności fizycznej, form aktywności pochodzących z regionu zamieszkania uczniów oraz z innych krajów europejskich oraz pozaeuropejskich, co z pewnością urozmaici proces dydaktyczno-wychowawczy dzięki wprowadzeniu zabaw i gier z różnych kultur (postulaty UNESCO). Zgodnie z rekomendacjami Światowej Organizacji Zdrowia WHO i/lub Unii Europejskiej zaleca się też monitorowanie poziomu

aktywności fizycznej z wykorzystaniem nowoczesnych technologii (multimedialnych urządzeń).

Wychowanie fizyczne dla uczniów klas IV–VIII szkół podstawowych powinno być realizowane w formie zajęć klasowo-lekcyjnych i zajęć do wyboru przez ucznia, w tym: zajęć sportowych, zajęć rekreacyjno-zdrowotnych, zajęć tanecznych lub aktywnej turystyki.

Mając na uwadze oczekiwania nauczycieli i możliwości organizacyjne szkół, przy poszanowaniu prawa uczniów do partnerskiego współdecydowania proponuje się następującą siatkę godzin:

- klasa IV: cztery godziny w systemie klasowo-lekcyjnym;
- klasy V–VI: trzy w systemie klasowo-lekcyjnym oraz jedna godzina do wyboru przez ucznia (3+1);
- klasy VII–VIII: dwie godziny w systemie klasowo-lekcyjnym oraz dwie godziny do wyboru przez ucznia (2+2).

W liceum

- klasa I: dwie godziny w systemie klasowo-lekcyjnym oraz jedna godzina do wyboru przez ucznia (2+1);
- klasy II–IV: jedna godzina w systemie klasowo-lekcyjnym oraz dwie godziny do wyboru przez ucznia (1+2).

W rzeczywistości
szkolnej od lat, niestety,
wystawia się oceny
za konkretne wyniki
uzyskiwane w testach
sprawności fizycznej.
Takie praktyki są
słusznie krytykowane
nie tylko przez
specjalistów z zakresu
dydaktyki wychowania
fizycznego, ale również
przez uczniów i ich
rodziców.

Zajęcia do wyboru powinny odbywać się w grupach zainteresowań, mogą być prowadzone w grupach międzyoddziałowych (uczniowie z różnych oddziałów tej samej klasy – rocznika) lub międzyklasowych (uczniowie z różnych klas – roczników). Można realizować je w systemie: lekcyjnym, pozalekcyjnym lub pozaszkolnym. Dopuszcza się prowadzenie tych zajęć w obrębie klas (o wyborze formy aktywności fizycznej decydują wówczas uczniowie danej klasy), co minimalizuje trudności organizacyjne szkół.

Przedmiotowy system oceniania

W ocenianiu należy uwzględniać zdobyte przez ucznia umiejętności i wiadomości wskazane w podstawie programowej wychowania fizycznego, lecz także powinno się eksponować jego wysiłek i zaangażowanie. Dodatkowymi kryteriami oceny mogą być zachowania wynikające z opanowywania kompetencji społecznych. Organizacja zajęć wychowania fizycznego wymaga, aby oceny śródroczna i roczna były wystawiane na podstawie ocen z zajęć prowadzonych w systemie klasowo-lekcyjnym, jak i z zajęć do wyboru – zgodnie z przyjętym przez nauczycieli przedmiotowym systemem oceniania.

Ze względu na specyfikę treści z **zakresu edukacji zdrowotnej**, w ocenianiu osiągnięć uczniów należy wziąć pod uwagę:

- gotowość do podejmowania zadań indywidualnych lub zespołowych;
- samoocenę uczniów dotyczącą rozwoju ich umiejętności osobistych i społecznych oraz zmian postaw i zachowań;
- wzajemną ocenę rówieśników w przypadku wykonywania projektów i prac zespołowych;
- ocenę pracy ucznia przez nauczyciela dotyczącą specyficznych zadań, prac domowych, projektów edukacyjnych i innych wytworów pracy ucznia.

Wychowanie fizyczne w nowej odśrobie programowej stawia najpierw na pozytywne dopingowanie ucznia do aktywnego uczestniczenia w zajęciach, a w dalszej perspektywie do rozwijania sprawności prozdrowotnej. Ten przedmiot szkolny, oprócz swej funkcji doraźnej, przygotowuje również do dokonywania w życiu wyborów korzystnych dla zdrowia.

Wychowanie i profilaktyka

Zapisy w dokumentach podkreślają konieczność spójności podejmowanych w szkole działań dydaktyczno-wychowawczych i wzmocnienia funkcji szkoły w zakresie realizacji zadania wychowawczo-profilaktycznego.

Na mocy ustawy Prawo oświatowe z dnia 14 grudnia 2016 roku (Dz.U. z 2017 r., poz. 59) działalność edukacyjną powinny określać: szkolny zestaw programów nauczania oraz program wychowawczo -profilaktyczny.

Zmiany obowiązujące od 1 września 2017 roku

1. W zakresie działań wychowawczych i profilaktycznych ustawa wprowadza konieczność zintegrowania dwóch funkcjonujących dotychczas w szkole programów w jeden dokument: program wychowawczo-profilaktyczny.
2. Program wychowawczo-profilaktyczny powinien być dostosowany do potrzeb rozwojowych uczniów, obejmować treści i działania o charakterze wychowawczym, skierowane do uczniów, a także o charakterze profilaktycznym – skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców. Aspekt wychowawczy działań powinien uwzględniać „wspieranie dziecka w rozwoju ku pełnej dojrzałości fizycznej, emocjonalnej, intelektualnej, społecznej i duchowej.” Prawidłowy rozwój i przeciwdziałanie zachowaniom problemowym uzupełniają powinny treści i działania profilaktyczne.
3. Zalecono, aby szkoła podejmowała działania związane z poznawaniem przez uczniów miejsc ważnych dla pamięci narodowej, z wykorzystaniem różnych form upamiętniania postaci i wydarzeń z przeszłości, a także obchodami najważniejszych świąt narodowych i kultywowaniem symboli państwowych.
4. Wprowadzono uregulowanie prawne służące wspieraniu bezpieczeństwa systemu oświaty, w tym bezpieczeństwa uczniów i wszystkich pracowników szkół i placówek. Dotyczy to zarówno utrzymywania bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki, jak i upowszechniania wśród dzieci i młodzieży wiedzy o bezpieczeństwie oraz kształtowania właściwych postaw wobec zagrożeń i sytuacji nadzwyczajnych – w tym związanych

Wychowawca jako mistrz i autorytet to zadanie nadal aktualne. Skuteczność podejmowanych działań dydaktyczno-wychowawczych w głównej mierze wyływa bowiem z jego osobowości i postawy.

Teresa Bilkiewicz-Siemska

konsultantka ds. problematyki psychologicznej,
ODN w Poznaniu

z korzystaniem z technologii informacyjno-komunikacyjnych.

5. Przypomniano, że zadaniem szkoły jest kształtowanie postaw prozdrowotnych uczniów, w tym wyrabianie nawyków higienicznych, uczenie zachowań bezpiecznych dla zdrowia własnego i innych osób, ponadto ugruntowanie wiedzy z zakresu prawidłowego odżywiania się oraz uświadomienie korzyści płynących z aktywności fizycznej i wdrażania profilaktyki.

Program wychowawczo-profilaktyczny

Dokument ten powinien spełniać następujące warunki:

- do przygotowania i realizacji programu zobowiązany jest każdy nauczyciel w bezpośredniej współpracy i zaangażowaniu rodziców;
- działania powinny być spójne, uporządkowane, tzn. prowadzić od celów do zadań;
- realizacja treści powinna prowadzić do zamierzonych, konkretnych zmian w jakości funkcjonowania uczniów (zaplanowana ewaluacja).

Przy konstruowaniu dokumentu zaleca się procedurę tworzenia programu wychowawczo-profilaktycznego zaproponowaną przez prof. Z. B. Gasia:

1. Charakterystyka sylwetki absolwenta szkoły.
2. Analiza dotychczasowych działań wychowawczych i profilaktycznych.
3. Konstruowanie strategii wychowawczo-profilaktycznej szkoły.
4. Opracowanie strategii ewaluacyjnej.
5. Konstruowanie planów wychowawczo-profilaktycznych klas (na bazie programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły).

Opracowany program wychowawczo-profilaktyczny powinien być uchwalony przez radę rodziców w porozumieniu z radą pedagogiczną. W przypadku braku porozumienia w terminie 30 dni od dnia rozpoczęcia roku szkolnego program ustala dyrektor szkoły w uzgodnieniu z organem sprawującym nadzór pedagogiczny.

Wychowawca jako autorytet i mistrz

W budowaniu i realizacji programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły musi być obecny nadrzędny cel wychowania: integralny rozwój i osiągnięcie przez wychowanka pełni człowieczeństwa. Wychowawca jako mistrz i autorytet to zadanie nadal aktualne. Skuteczność podejmowanych działań dydaktyczno-wychowawczych w głównej mierze wyływa bowiem z jego osobowości i postawy: „Najlepsza metoda w rękach człowieka obojętnego lub niezdolnego nic nie daje; gorzej – daje wyniki opłakane. Dopiero w człowieku, który się jakąś metodą zainteresował, zrozumiał ją, ogrzał swym sercem i ożywił swą wyobraźnią, powstaje ożywienie się martwej konstrukcji: metoda staje się wówczas czynnikiem twórczym, zdolnym wywołać oddźwięki w innych sercach i umysłach”. Aleksander Kamiński (1903-1978)

Projekt edukacyjny w Bramie Poznania

Szkoła Dziedzictwa to cykliczny program edukacyjny, prowadzony przez Centrum Turystyki Kulturowej TRAKT w Poznaniu. Do uczestnictwa w nim zapraszamy nauczycieli i nauczycieli z całej Polski, a wraz z nimi społeczność szkolną, nierzadko poszerzoną o rodziców, lokalne instytucje czy mieszkańców.

Do tej pory wraz z poznańskim Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli zrealizowaliśmy dwie edycje programu. *Projekt 966* oraz *Wielokulturowość*. Każda edycja przebiega w trzech etapach. W części szkoleniowej nauczyciele i nauczycielki uczestniczą w wykładach, warsztatach i wizytach w instytucjach związanych z tematem przewodnim oraz innowacyjną metodą dydaktyczną (np. *lapbook*, *storytelling*, *questing*). Tak przygotowanie wracają do swoich szkół i wspólnie z podopiecznymi realizują tematyczny projekt edukacyjny. Ostatnim zadaniem grup projektowych jest umieszczenie opisu oraz dokumentacji fotograficznej czy filmowej na specjalnie do tego celu przygotowanej platformie edukacyjnej www.portal.bramapoznania.pl, stanowiącej bazę dobrych praktyk.

Rocznice ważne dla Wielkopolski

W roku szkolnym 2017/2018 Szkoła Dziedzictwa odbędzie się pod hasłem *Działaj!* Naszą inspiracją stały się dwie ważne dla Wielkopolski rocznice – 160. rocznica założenia Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk oraz 180. rocznica założycielskiego spotkania poznańskiej spółki „Bazar”. Te dwie polskie instytucje – wraz z kilkoma innymi – stały się ośrodkami pracy organicznej w różnych dziedzinach.

Jakkolwiek siedzibami obu instytucji był Poznań, to perspektywa szersza wydaje się właściwsza, niż spojrzenie

zawężone do samego miasta. Znaczna część spośród około 200 osób działała również w innych częściach prowincji, np. Augustyn Cieszkowski w podswarzędzkiej Wierzenicy; Józef Wybicki związał się z Manieczkami, Emilia Sczaniecka – z okolicami Nowego Tomyśla, z kolei Jan Henryk Dąbrowski i Maciej Mielżyński – ze Środą Wielkopolską.

Poza wielkimi inicjatywami, firmowanymi przez pomnikowe postaci, warto zwrócić uwagę na inne przejawy aktywności

Anna Mieszala

liderka Biura Edukacji w Bramie Poznania

Marcin Słomiński

specjalista ds. turystyki w Bramie Poznania

obywatelskiej wielkopolskiej ludności. Podpoznańska wówczas Śródka przez wiele dekad XIX wieku była osadą zaniedbaną i niebezpieczną. Procesy modernizacyjne końca wspomnianego stulecia stały się jej udziałem dopiero za sprawą inicjatyw oddolnych. Mieszkańcy powołali Towarzystwo Obwodowe dla Śródki i Przedmieść Wschodnich, mające dbać o estetykę i poziom życia w dzielnicy. Ponadprzeciętna była też liczba, często prowadzonych społecznie, placówek dobroczynnych: działały ochronki dla dzieci, przytułki dla osób starszych, kuchnie dla ubogich, żłobki, sale zajęć dla dzieci, instytucje kwestarskie.

Szkoła Dziedzictwa.

Działaj!

Zarówno działalność społecznikowska, za której symbol przyjąć można Bazar i PTPN, jak i lokalna aktywność Śródczan, mogą być inspiracją dla kształtowania współczesnych ruchów społecznych i postaw obywatelskich. Stały się także tematem przewodnim trzeciej edycji Szkoły Dziedzictwa, a tym samym celem projektów edukacyjnych prowadzonych w szkołach. Szczególną uwagę chcielibyśmy zwrócić na lokalnych działaczy. Naszymi partnerami merytorycznymi przy realizacji programu będą Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk i Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu, natomiast Narodowy Instytut Dziedzictwa objął działania patronatem honorowym.

Efektom pracy szkolnych zespołów projektowych będą filmy na temat lokalnych działaczy/-ek związanych z historią ich miasta, miasteczka, wsi. Nauczyciele i nauczycielki wezmą udział w wykładach związanych z pracą organiczną w perspektywie historycznej i współczesnej oraz edukacją filmową w szkole. Natomiast część warsztatowa obejmie tworzenie scenariuszy filmowych, organizowanie pracy w terenie oraz realizację filmu i obróbkę zgromadzonego materiału wizualnego i dźwiękowego.

Część szkoleniowa odbędzie się 19-21 października 2017 r. w Bramie Poznania, a projekty szkolne realizowane będą do kwietnia 2018 r. Jak co roku, najlepsze z nich zostaną nagrodzone podczas uroczystej gali, a działania projektowe opisane w publikacji podsumowującej każdą edycję programu edukacyjnego.

Czekamy na zgłoszenia w Biurze Edukacji Bramy Poznania (edukacja@bramapoznania.pl).

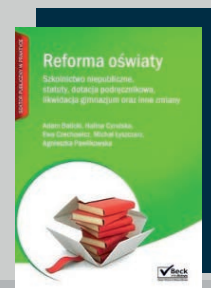
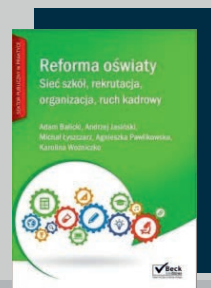

PBP

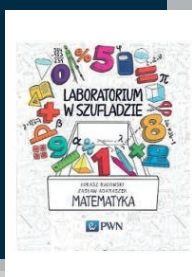
Publiczna Biblioteka Pedagogiczna
w Poznaniu

Publiczna Biblioteka Pedagogiczna w Poznaniu poprzez swoje zbiory wspomaga realizację kierunków polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2017/2018

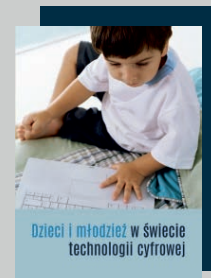
1. Wdrażanie nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego.

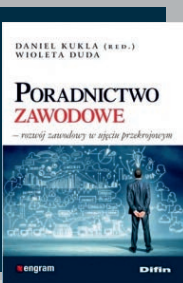
2. Podniesienie jakości edukacji matematycznej, przyrodniczej i informatycznej.

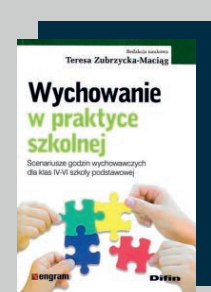
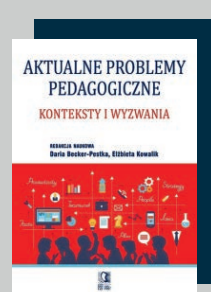
3. Bezpieczeństwo w internecie. Odpowiedzialne korzystanie z mediów społecznych.

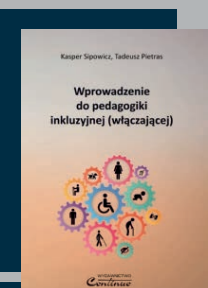
4. Wprowadzanie doradztwa zawodowego do szkół i placówek.

5. Wzmacnianie wychowawczej roli szkoły.

6. Podnoszenie jakości edukacji włączającej w szkołach i placówkach systemu oświaty.

Zobacz pełne zestawienia bibliograficzne dotyczące każdego z kierunków dostępne na www.pbp.poznan.pl

OFERTA NA ROK SZKOLNY 2017/2018

kierunki polityki oświatowej państwa w praktyce

nowa podstawa programowa

wsparcie przez doradców metodycznych

wspomaganie szkół i placówek w rozwoju

konferencje, wykłady otwarte, warsztaty,
seminaria, kursy

projekty regionalne i ogólnopolskie

Oferta już dostępna na www.odnpoznan.pl

Bądź na bieżąco i śledź nasz profil /odnpoznan